

ההיזק ברשות הרבים.

דף יח ע"א

(א) **גמ'**, אלא **סומכוס** היא דאמר צרורות נוק שלם משלם. הקשה המהר"ץ חיות, הא רבנן סברי דחצי נוק צרורות הלכתא גמירי, ואם כן, היאך פליג סומכוס אהלכה למשה מסיני. ותירץ, דההלכה למשה מסיני היתה, דצרורות נמי חשיבי מכלל הניזוקין, אבל אם משלם נוק שלם או חצי נוק בהא איכא פלוגתא בין חכמים לסומכוס.

(ב) **גמ'**, אמר רב ביבי בר אבוי דקאזיל מיניה מיניה. הרי"ף (י. מדפי הרי"ף) פסק כמסקנת הגמרא, דמיירי דאזיל מיניה מיניה. ותמה הבעל המאור (יא: מדפי הרי"ף), דהכא משמע דבתר תבר מנא אזלינן, והא לעיל (יז:), פשטינן מרבה דבתר מעיקרא אזלינן. ותירץ הרא"ש (סימן א') בשם הראב"ד, דהרי"ף סבר דהא דאמר רב ביבי דקאזיל מיניה, מיירי אפילו בלא מאוס בלישה, דהוי משונה והוה ליה לשלם חצי נוק, ולכך מוקמינן בדאזיל מיניה, לאשמועינן דאף דלגבי החבל משונה הוא ומשלם חצי נוק, אבל לגבי שבירת הדלי הוי כאורחיה, ומשלם נוק שלם, ואי לא אזיל מיניה, אף דבתר מעיקרא אזלינן, לא הוה משלם נוק שלם כיון דהוי משונה. והרמב"ן במלחמות (יא: מדפי הרי"ף) כתב, דהא דאתינן למיפשט מרבה, היינו דאזלינן בתר תבר מנא ולא בתר מעיקרא.

(ג) **גמ'**, שם. כתב הרשב"א, דהא דבעי לאוקמא ככהאי גוונא היינו משום, דאף דאזלינן בתר מעיקרא, כל שאינו נוגע בדלי, אלא מחטט בחבל שמאוס בלישה, ומתוך כך נפסק החבל ונשבר הדלי, אי אפשר לשלם נוק שלם על הדלי, דכל שאינו פועל בגופו, אינו אלא בצרורות, וכיון דקתני משלם נוק שלם, על כרחך, דגופו נוגע בגופו של דלי, וגוונא דאזיל מיניה. וכתב האבן האזל (פ"ב מנזקי ממון הי"ד), דיש לבאר, על פי מה שכתבו התוס' לעיל (יז:), ד"ה זרק כלי, דיש לחלק בין זורק כלי לזורק חץ, דבזורק חץ לא אמרינן בתר מעיקרא. והרשב"א חידש טפי, דאף דעל ידי פסיקת החבל, גרם לדלי ליפול, כיון שלא נעשה מעשה בגוף הדלי, לא אזלינן בתר מעיקרא.

(ד) **גמ'**, בעי רבא חצי נוק צרורות מגופו משלם וכו'. הקשה השיטה מקובצת, הא על כרחך בעינן למימר דמגופו משלם, מקל וחומר. מה קרן דחייב ברשות הרבים משלם מגופו, חצי נוק צרורות דפטור ברשות הרבים, אינו דין דמגופו משלם. ותירץ, דהא דבעי רבא אי משלם מגופו, היינו אי אמרינן דההלכתא באה להקל לגמרי שישלם חצי נוק, ומגופו, או דילמא מן העליה משלם, ונהי דההלכתא באה להקל, היינו דוקא לענין תשלומין, אבל מן העליה משלם כדון רגל. והפני יהושע (בעמוד ב' ד"ה עוד בגמרא) ביאר, דעיקר בעיא דרבא הוא בדין קרן תמה דמשלם מגופו, אם הטעם משום דקילא מכולהו במה שמשלמת חצי נוק, או משום דלאו אורחיה, דאי טעמא משום חצי נוק, צרורות נמי משלם מגופו, ואי טעמא משום דלאו אורחיה, בצרורות דהוי אורחיה, משלם מן העליה.

(ה) **גמ'**, דלא אשכחא כאורחיה דמשלם מגופיה. הקשה השיטה מקובצת, דלמאן דאמר פלגא נוקא ממונא, דסתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי, אם כן, קרן אורחיה הוא ומשלם מגופו. ותירץ, דאף להך מאן דאמר, לא הוי אורחיה לגמרי אלא קצת אורחיה.

(ו) **גמ'**, אימור דשמעת ליה לרבי יהודה בתם ונעשה מועד וכו'. ביאר החזון איש (בבא קמא סימן יא סק"ז), דאף דטעמא דר' יהודה דצד תמות במקומה עומדת, משום דאין סברא להקל במועד בשמירה פחותה, יותר ממה שהיה חייב עד השתא [כדלקמן מה:]. אם כן היה מקום לומר, דאף ברגל דסגי בשמירה פחותה, לשלם פלגא נוקא כל זמן שלא שמר שמירה מעולה, שלא להקל במועד יותר מתם. וכיון דמחמירין לשלם פלגא מקילינן לשלם מגופו, [כמו שביארו התוס' (שם) ד"ה לא]. מכל מקום קים לן דלא אמרינן הכי, אלא בתם ונעשה מועד, אבל במועד מתחילתו לא מפליגין בחיובו.

(ז) **תוס'** ד"ה במועד מתחילתו, בתוה"ד, וקשה דהיכי פשיט הא דרבא דלמא צרורות כאורחיהו מן העליה וכו'. ובשיטה מקובצת ביאר סברת רש"י הגליון, משום דאי איתא דכי אורחיהו משלם מן העליה, כמו כי אורחיהו בעלמא, ואתא הילכתא דצרורות וגרעא חצי, ולהכי דין הוא שישלם כי אורחיהו מן העליה. מהאי טעמא היכא דשני ואייעד, כיון דאלו הוה מועד בעלמא היה לו לשלם מן הדין נוק שלם, חצי מגופו דצד תמות במקומה עומדת, וחצי מן העליה. השתא דהוה צרורות על ידי שני דאתאי הילכתא וגרעא החצי, אין ראוי שישלם מגופו אלא חצי של חצי נוק צרורות, דהיינו

ודרסה על הכלים משלמת נוק שלם, הואיל והקרן קשורה בבהמה, דומיא דחמור במשאוי. אמנם הביא דתלמיד רבינו פרץ פירש כרש"י, וביאר דהחידוש. דאף דאמרינן לעיל בשליף שעליה דוקא, דהוה המעשה בגופה, אבל כאן רחוק הקרן ממנה הרבה, מכל מקום חייב. ולכאורה באור דבריהם, דשליף כיון שמחובר ממש לגוף הווי כמותו, אבל שמא עגלה שהיא רחוקה, לא ניזק ממש בתנועת הגוף, אלא בכח שני וכמו שכתבו התוס' ד"ה וחמור].

(יג) **גמ'**, דרסה על הכלי ולא שברתו וכו' בתר מעיקרא אזלינן או בתר תבר מנא. הקשה הנחלת דוד, הא לקמן (נג:), אמר רבא שור ואדם שדחפו לבור וכו' לענין כופר ושלשים של עבד, שור חייב וכו'. ולכאורה, כיון דמת בבור מחמת השור שדחפו לבור, הוי דומיא דנתגלגל למקום אחר ונשבר, ואי נימא דבתר תבר מנא אזלינן, הוי צרורות, והא קיימא לן דבצרורות לא משלם כופר. ואם כן מאי בעי רבא הכא, כיון דפשיטא ליה התם דמשלם כופר, שמע מינה, דסבירא ליה דבתר מעיקרא אזלינן. ותירץ, דהתם איירינן לענין קרן, דהא דחיפה הוי תולדה דקרן דכוונתו להזיק, ובקרן ליתא לדינא בצרורות.

(יד) **גמ'**, ותיפשוט ליה מדרבה דבתר מעיקרא אזלינן. הקשה האבן האזל (פ"ב מנזקי ממון ה"י), כיון דדינא דמנא תבירא, היינו דוקא בעומד להשבר בודאי. אם כן מאי מייתי ראייה, הא בדרסה על כלי ונתגלגל למקום אחר ונשבר, אין ההיזק ודאי, כיון שאפשר שיפסק גלגולו על ידי אדם. והא דבעי רבא בנתגלגל למקום אחר, אינו תלוי בסברא דמנא תבירא, אלא כיון דעל כל פנים לסוף נשבר מאתו גלגול, בעי, אי אזלינן בתר מעיקרא או בתר סוף. ותירץ, דכיון דעל כל פנים לבסוף נשבר, איגלאי מלתא דמנא תבירא הוי. ונהיינו דהחילוק דלעיל שייך, אי הנפקא מינה לענין כונת המעשה. אבל כאן הספק היה מה ארע בפועל, ולכך אין נפקא מינה].

(טו) **רש"י** ד"ה פטור, אלמא בתר מעיקרא אזלינן. וברמב"ן במלחמות (יא: מדפי הרי"ף) כתב, דפשטינן מרבה דאזלינן בתר תבר מנא, דאי סלקא דעתך דבתר מעיקרא אזלינן, הוה ליה למימר הראשון חייב, ולא לימא דפטור, דהא אפילו אי אזלינן בתר בסוף, השני פטור, כיון שסופו להישבר ועכשיו אין לו דמים. ובברכת שמואל (סימן יא) ביאר, דדעת רש"י, דלא אמרינן דלחפץ אין דמים, אלא היכא שנעשתה פעולה קודמת בחפץ, אבל מה דאזלינן בתר בסוף לא מהני לומר כן לפטור את השני. ועל כרחך לא אמרינן סברת אין לו דמים, אלא בצירוף דין דבתר מעיקרא אזלינן.

(טז) **תוס'** ד"ה זרק כלי מראש הגג, וסברא פשוטה לחלק בין זורק חץ לזורק כלי עצמו. ובקצות החושן (סימן שצ סק"א) כתב, דיש להוכיח מדברי הרא"ש (סימן ב') דפליג, ואף בזורק חץ אזלינן בתר מעיקרא. דכתב דבגונא דהתיזוה ברשות הרבים והזיקה ברשות היחיד חייב, אף דגבי דרסה על הכלי ונתגלגל למקום אחר ונשבר אסיקנא כרבה, דבתר מעיקרא אזלינן. הכא לא אזלינן אלא אחר המקום שנעשה בו הנוק, דגלי קרא ברגל "ובער בשדה אחר", והביעור היה בחצר הניזוק. ואי סבר דיש חילוק בין זורק כלי לזורק חץ, מאי קשיא ליה מרבה, הא התיזוה ברשות הרבים אינו אלא צרורות, והוי ליה כזורק חץ. וכן הוכיח מהמנומי יוסף (י. מדפי הרי"ף), דכתב, דאם מת קודם שהספיק להדליק את הגדיש, ודאי משתלם ניזק מאחריות נכסים ידיה, ושמע מינה, דהוי כמאן דאדליק מעיקרא. ועיין באות הבאה. ועיין לקמן (דף כב.) אות ג.

(יז) **בא"ד**, שם. עיין באות הקודמת. ובחידושי רבי שמעון שקאפ (סימן יח, וכן נקטו הברכת שמואל סימן יז והאחיעזר סימן יט עיין להלן כב. אות ג.) דחה הוכחת הקצות החושן מהרא"ש, דעיקר הנידון בסוגיין גבי דרסה על הכלי, אי אזלינן בתר מעיקרא. היינו, דאם נולד כח שעל ידיו יעשה לאחר מיכן מעשה בהכרח טבעי מהמעשה הקודם. דיינינן, אי הווי כאילו כבר נעשה או לא, ונפקא מינה, אי הוי צרורות או כחו. אבל הא דאמר רבה דהשני פטור משום דמנא תבירא תבר, הוא דין במקבל הפעולה דהיינו בכלל גופיה, דכיון דנעשה מעשה שבירה בכלי הוי מנא תבירא. ודווקא אהא כתבו התוס' והרא"ש דבזורק חץ על הכלי לא חשיב מנא תבירא תבר, דכיון דבכלי עדיין לא נעשה שום כח על ידי אותה פעולה. ואף דידעינן, שעתידי לבא אחר כך, מכל מקום לא חשבינן כאילו כבר נעשה, כיון דעדיין לא נשתנה שום דבר בכלי. אבל לגבי הדין דחשיב כאילו עשה מעשה שבירה, ליכא לחלק בין זורק חץ על הכלי לזורק הכלי עצמו, ולכך הקשה הרא"ש דבהתיזוה ברשות הרבים, כיון דחשיב שכבר נעשה המעשה אם כן נעשה

הדרה היוזמי

מסכת בבא קמא דף יח – דף יט

י"ט טבת – כ טבת התשס"ט

במה שראשו נמצא בכלי זכויות. ואם כן בהתייחס לחיוב שמירת ההיזק על ידי הבעלים משונה הוא, והרא"ש נמי יודה שחייב חצי נזק, אף דמצד מעשה ההיזק אין כאן שינוי.

ב) תוס' ד"ה ובהא קמיפלגי, בתוה"ד, וי"ל דאיכא מאי קמ"ל. הקשה בשו"ת הריב"ש (סימן שע"ד), דלמא אתי לאשמעינן דצוררות חצי נזק דלא כסומכוס, וכדאמרינן לקמן, דבפלוגתא דסומכוס ורבנן קא מיפלגי. והמהרש"א תירץ, דאי רמי בר יחזקאל נמי סבר כרבנן ואיירי בדאייעד, אם כן, בי רב לא קא משמע לן מידי.

ג) גמ', בעי רב אשי יש שינוי לצוררות לרביע נזק או אין וכו'. ביאר המגיד משנה (פ"ב מנוקי ממון ה"ה), דהכי גמירי לה הלכה למשה מסיני, דכל צוררות אינם משלמין אלא חצי ממה שהיו ראויין לשלם, הלכך כדרכן דהוי תולדה דרגל דמשלם נזק שלם, הן משלמין חצי נזק, ודוקא ברשות הניזק. אבל שלא כדרכן, אם יש שינוי לצוררות, הן תולדה דקרן, וקרן משלם חצי נזק, והן אין משלמין אלא רביע נזק, ואפילו ברשות הרבים. ואי אמרינן אין שינוי, ברשות הרבים פטורין לגמרי, ואפילו בשלא כדרכן, כגון מחמת ביעוט, וברשות הניזק חצי נזק. והלחם משנה (שם) ביאר, דאף דביעוט הוי שינוי, מבעיא ליה מכל, אם מועיל האי שינוי לחיוב רביע בלבד, או דלמא לא אהני, דלא אשכחן בתם דמשלם בציר מפלגא.

ד) רש"י ד"ה או דלמא, וא"ת יש שינוי לצוררות וכו'. הקשה הפני יהושע, אמאי דחק לפרש דמיירי לענין רביע נזק, דהוי בעיא דלא איפשיטא, ולא ניחא ליה לפרש דאיבעיא להו אי הוי תולדה דקרן ומשלם מגופו, אי כצוררות בעלמא ומשלם מן העלייה, דהא אמרינן לעיל (ג): דלרב פפא פשיטא ליה, ואם כן, ניחא טפי לאוקמי האי איבעיא אליבא דהילכתא. ונשאר בצריך עיון.

ה) תוס' ד"ה במקום, אין לפרש דאיירי ברשות הרבים וכו'. אמנם ברא"ש (סימן ב') משמע, דמיבעיא לענין לפטור ברשות הרבים, וגם לענין התשלומין.

ו) גמ', התיזה ברשות הרבים והזיקה ברשות היחיד מהו. כתב הרא"ש (סימן ב'), דמסקינן דחייב. ואף דמסקינן לעיל (ז:), לגבי דרסה על הכלי ונתגלגל למקום אחר ונשבר, דבתר מעיקרא אזלינן, הכא לא אזלינן בתר מעיקרא, אלא אחר המקום שנעשה בו הנזק, כיון דגלי קרא ברגל, "ובער בשדה אחר", והביעור היה בחצר הניזק. והקצות החושן (סימן ש"צ סק"א) הוכיח, דהרא"ש פליג על מה שכתבו התוס' לעיל (ז:): **בד"ה זרק כלי, לחלק בין זורק כלי לזורק חץ.** (ועיי' לעיל שם אות טו ולקמן כב: אות ג).

ז) גמ', על הראשון פטורה וכו' לא התיזה ברשות הרבים והזיקה ברשות היחיד. כתב המלא הרועים, דמשמע דפטרה על הראשון אף בגוונא שדרסה על עץ ארוך המונח מקצתו ברשות הרבים ומקצתו ברשות היחיד, ודרסה עליו ברשות הרבים, ושברה את הכלי העומד ברשות היחיד. וכשיטת הרי"ף שהביא הרא"ש (בפ"א ס"א). ודלא כתוס' לעיל (ו): **ד"ה תאמר, דחייבו בכהאי גוונא מגמ' דידן.** ופטרו דוקא היכא שהכלי הראשון היה ברשות הרבים. דאי כדבריהם פשיטא דפטור ומאי טעמא בעי למתני. (ועיי' מה שהוכיח עוד). אבל על הכלי השני חייב משום צוררות, ואף דצוררות הוי תולדה דרגל, לפטור ברשות הרבים, היינו דוקא בגוונא דההיזק נעשה שם. אבל בגוונא דהכא, דעיקר ההיזק היה ברשות הניזק, חייב. וטעם החילוק בין רגל לצוררות, משום דעיקר הנזק דרגל, אינו אלא כשמויקה בגופה, או בדבר האגוד בגופה, כגון עגלה או אף עץ ארוך, דמהאי טעמא משלם נזק שלם. וכיון דגופה ברשות הרבים אין כאן חיוב כלל, דההיזק נמשך אחר גופה. אבל צוררות דההיזק אינו נמשך אחר גופה, דאילו היה גופה ממש היה משלם נזק שלם, אלא הווי כחה, כיון שהכח פעל ברשות היחיד, חייב.

דף יט ע"ב

ח) גמ', או דלמא קרן כוונתו להזיק. הקשה השיטה מקובצת בשם הריב"א, ממה נפשך, אי אורחיה היינו רגל, מה בכך דאין כוונתו להזיק, ואי לאו אורחיה, היינו קרן, ואפילו אין כוונתו להזיק לחיוב, וכדאמרינן לעיל (יח:), דתרנגול שהושיט ראשו לכלי זכויות, הואיל ומשונה הוא חייב חצי נזק, אף דאין כוונתו להזיק, ותירץ בשם ה"ר ישעיה, דכשכשה באמתא חשיב אורחיה על ידי יצרו, ולא דמיא לאורחיה דרגל. ונסתפק, אי הוה כקרן מועדת, דחייבי נזק שלם משום דאורחיה על ידי יצרו, או דילמא קרן מועדת כוונתו להזיק, האי אף דאורחיה הוא על ידי יצרו לא דמיא לקרן, הואיל

רביע, ורביע מן העלייה. ומדתני עלה דמשלם חצי נזק מגופו לגמרי, פשיט רבא דחצי נזק צוררות כי אורחיהו משלם מגופו.

דף יח ע"ב

ח) רש"י ד"ה אמר לך רבא, בתוה"ד, ובדשני בצוררות כגון שזרק הכלב הגחלת בידו. הקשה המהר"ם שיף, הא לעיל (בעמוד א') פירש רש"י בד"ה אלא כגון, שנטלו בפיו והניחו. ותירץ, דלעיל סבר כמו שפירש רבו בסמוך ברש"י ד"ה דדחיק, דאיירי אמקום גחלת, דבצוררות סבירא ליה לר' אליעזר חצי נזק, ולכך הוצרך לפרש שנטלו בפיו, דאי על ידי זריקה הוי צוררות. אבל הכא, דקאמר בהדיא, בין לר' אלעזר ובין לרבנן כסומכוס סבירא להו, מפרש לה בצוררות על ידי שינוי כגון שזרק הגחלת.

ט) גמ', היכא דלא מיפריך קל וחומר אית ליה דיו, הקשה האור שמח (פ"ב מנוקי ממון ה"ו), דאכתי ניפלג קל וחומר לשלם מן העלייה, מצוררות ברשות הניזק. דמה צוררות שברשות הרבים פטור, ברשות הניזק משלם מן העלייה, קרן שברשות הרבים משלם חצי נזק, אינו דין שברשות הניזק ישלם מן העלייה. וליכא למימר דיו, משום דמיפריך קל וחומר. ותירץ, דכיון דמסקינן דכולי עלמא כסומכוס, דצוררות משלם נזק שלם, אם כן, צוררות הוי ככל שן ורגל, ושפיר ילפינן קל וחומר לשלם נזק שלם, ודיו למגופו. ולפי זה מיושב אמאי מוקמינן לכולי עלמא כסומכוס ולא כרבנן, דלרבנן היאך סבר ר' אליעזר נזק שלם מגופו, הא מצינו למילף קל וחומר מצוררות לשלם מן העלייה.

י) תוס' ד"ה היכא דלא מפריך, ויש לומר וכו'. ובשיטה מקובצת בשם הרי"ש תירץ, דאיפכא ליכא למימר, משום דכל דיו שאתה דן תחילה להחמיר וסופו להקל אינו דיו, דפעמים דגופו מספיק לתשלומי חצי נזק, ואי אמרת דאהני קל וחומר לשלם מהעלייה, אם כן, זימנין יהיב ליה סובין ולא יפרע לו מגופו.

יא) גמ', תא שמע בהמה שהטילה גללים לעיסה וכו' ור' אלעזר אומר חצי נזק. הקשה החזון איש (בבא קמא סימן א' סק"ד ד"ה ובשו"ע), דנהי דלענין היזק רגל, חשיב צוררות, מכל מקום לחיוב משום תולדת אש, כיון דהוא בעל הגללים, וכמו שחייב בעל הדליל. ותירץ, דשאני אש, כיון דצריך שיהיה כח אחר מעורב בו, וכל זמן שאינו בעולם, אינו חייב על שמירתו, משום אש, וכי בא לעולם כבר אפקרינהו.

יב) גמ', והא משונה הוא. הקשה השיטה מקובצת בשם הרא"ש, אמאי לא מוקמינן בפלוגתא דר' טרפון ורבנן, דלר' טרפון משלם נזק שלם. ותירץ, דאי איתא דרב יהודה סבירא ליה כר' טרפון, הוה ליה למימר נזק שלם מגופו, ומדקאמר בסתם, שמע מינה מן העלייה משלם. ועוד, דעל כרחק רב יהודה לא סבירא ליה כר' טרפון, דהא אמרינן לקמן (יט:), ההוא חמרא דאכליה לנהמא ופלטיה לסלא חייביה וכו' ואסלא חצי נזק. ובשם רבי ישעיה תירץ, דאם כן הוה מוקי לה כתרי יחידי, כר' טרפון וכסומכוס, דהא רבנן סברי בצוררות על ידי שינוי חצי נזק.

יג) רש"י ד"ה דדחיק לה עלמא, בתוה"ד, והא דאמרינן וכו' היינו כגון שנתגלגלה עליהן כדרך סוסים וחמורים. והר"י מיגאש כתב, דהא דאמרינן דטינפה פירות להנאה הוי תולדה דשן, מיירי בגללים לחים, וכמו מי רגלים דנחתו לפירות ומטנפי להו, דהגללים מחוברים מגופה של בהמה עד הפירות, והא דאמרינן בהמה שהטילה גללים לעיסה הוי צוררות, מיירי בגללים יבשים.

יד) בא"ד, דאי להנאתה תולדה דשן היא. והתוס' הרא"ש בשיטה מקובצת (לעיל ב:): כתב, דגם בשן יש דין צוררות. וכן מוכח בתוס' לעיל (יז:): **ד"ה נובר.**

דף יט ע"א

א) גמ', והא משונה דאית ביה ביזורני. הקשה האור שמח (פ"ב מנוקי ממון ה"ט), לפי מה שכתב הרא"ש (סימן ג'), דכלבא דאכל אימרי וכו' משונה הוא ומשלם חצי נזק, דווקא על פחת שפיחתו מיתה, אבל על האכילה, משלם נזק שלם, דכיון דהמית, אורחיה למיכל בשר. הכא נמי, אף דהושטת ראשו לכלי הוי שינוי, כיון שהתקיעה אורחיה לחיוב, דשבר בתקיעתו. ותירץ, דהרא"ש יפרש, דעצם השמעת התקיעה כשהראש בתוך הכלי הוי משונה. והאבן האזל (פ"ב מנוקי ממון ה"ט) כתב, דהתם בשעה שאוכל את הבשר אינו שינוי כלל. אבל הכא בשעת התקיעה, שהוא שעת ההיזק יש שינוי,

הדרק היוזמי

מסכת בבא קמא דף יט - דף כ

כ טבת - כא טבת התשס"ט

דברי הרי"ף, משום דבהמה שקופצת למקום גבוה ואוכלת, לאו שינוי הוא, וכדאמרין לעיל, "כיון דאורחיה למיכל ליפתא, אורחיה נמי לסרוכי". אלא הך דאילפא ור' אושעיא הוו טעם אחד, דכל היכא דאין יכולה לאכול אלא בקפיצה, יש לו רשות להניח פירותיו, ומיקרי חצר הניזק. וכן ביאר הרשב"א. ועיין לקמן דף כא (אות ה).

(ב) רש"י ד"ה מאי, בתר אכילה אזלינן וכו' או בתר דשקלה. הקשה בתוס' תלמיד רבינו תם, אמאי לא פשטו מהא דאמרין לעיל (ט), דהתייה ברשות הרבים והזיקה ברשות היחיד חייב, אלמא אזלינן בתר אכילה. ותיירץ, דהתם הפירות שנאכלו לא היו כי אם ברשות היחיד, אבל הכא בעי בגוונא שהפירות נתגלגלו מרשות היחיד לרשות הרבים.

(ג) תוס' ד"ה מתגלגל מהו, בתוה"ד, וקא מיבעיא לי אי חשיבי כמונחים ברשות הרבים או לאו. הקשה השלטי גבורים (ז: מדפי הרי"ף), מאי שנא מהא דאיתא לעיל (ז:): זרק כלי מראש הגג, וקדם אחר ושברו דפטור המשבר משום דאזלינן בתר מעיקרא. והכא נמי, כיון דאם היה מתגלגל מרשות היחיד לרשות הרבים, חשוב כמונח ברשות הרבים, דסופו לנוח, וליחשיב כאילו אכלתו שם. ובנחלת דוד כתב דלא דמי, משום דהתם איירינן לענין מצב הכלי וכיון דעתיד להשבר הרי הוא כאילו נשבר. אבל לענין מקום החפץ או האוכל לא אמרינן דנמצא אלא במקום שנמצא, ולא היכן שעתיד להיות. ועיין שם שהאריך להוכיח. וכתב שדברי התוס' דחוקים.

(ד) גמ', כל המשנה ובא אחר ושינה בו פטור. ביאר החזון איש (בבא קמא סימן ח'), דאין הטעם משום דהמוזק חשיב כאנוס, והוי כמו ששמרו, דאינו צריך לחוש שישינה הניזק ויניח כסות וכלים ברשות הרבים על הארץ. משום דתחילתו בפשיעה, שלא תזיק כסות וכלים שאינם מונחים בשינוי. אלא, שאין צורת חיוב נזקין בגוונא דהניזק מושך עליו את הנוק, וכמו שאר הלכות נזקין, כגון שור ברשות הרבים וכיוצא בו. ומשום הכי לא אמרינן תחילתו בפשיעה וכו'. אלא דאפילו האמוראים בגבול השינוי שיצא ממנהג העולם להמשיך עליו את הנוק, דריש לקיש סבר, דכסות וכלים על הארץ ברשות הרבים, חשיב שינוי להמשיך עליו את הנוק, ור' יוחנן סבר דאכתי הוי בגדר מנהג העולם, ולא יצא מחיוב נזקין, אבל בהמה הרבוצה ברשות הרבים, ודאי משונה הוא, וזו שדרסה עליה פטורה.

(ה) גמ', שם. הקשה בשיטה מקובצת בשם רבינו אפרים אמאי איצטרך "וביער בשדה אחר", לפטור ברשות הרבים, תיפוק ליה דכל המשנה ובא אחר ושינה פטור, דהא שינה במה שהניח פירותיו ברשות הרבים. ותיירץ, דלא הוי מצי למעוטי מהא, כיון דלא שייך למימר ביה שינה, שהרי הוא מועד מתחילתו.

(ו) רש"י ד"ה אע"פ, להאכילה שעורין. הקשה הים של שלמה (סימן טו ד"ה ולענין), דהא לא הזכיר בברייתא שעורין ועמיר כלל. ועוד הקשה, דאם כן, החמרת עליו לשלם יותר ממה שרגיל, ומאחר שהבהמה רגילה לאכול עמיר, וזהו כדי שביעתה כמו שעורים, ואמאי משלמת יותר ממה שנהנית. לכך כתב, דמה שפסק רבא דמי שעורים בזול, היינו שאם אכלה שעורין שהוא מאכלה, אין משלמת כפי שוויים אלא לפי הזול, ובדואי דאם אכלה מאכל שחשוב יותר משעורין, דמקילין למוזק ושמיין כשעורין בזול, וכן אם אכלה פחות משעורין, נמי שיימינן לפי אותו המאכל בזול, ולכך אם הורגלה לאכול כל ימיה עמיר, לא משלמת אלא עמיר בזול, ואפילו אכלה שעורין. ומכל מקום, אם באקראי לפעמים נותן לה שעורין, משלמת השתא נמי דמי שעורים בזול, וזו כוונת רש"י.

(ז) גמ', זה נהנה וזה חסר חייב. הקשה הפני יהושע, אמאי פשיטא לגמרא טפי בזה נהנה וזה חסר דחייב, והא לא חשיב לחייבו על ידי שחסרו, כיון דגרמא הוא. וכמו שכתבו התוס' בד"ה זה אין. וכתב, דאין לומר דחייב משום דנהנה, דהא בזה נהנה וזה אינו חסר, קא מיבעיא ליה. וכתב, דדוחק לומר, דמה שנהנה מסייע לחייבו על החיסרון, ואף שהוא גרמא. דהא כל היכא דמיפטר משום גרמא, לא מצינו לחלק בין היכא דנהנה או לא. ותיירץ, דכיון שנהנה בגוף ממון חבירו שדר בביתו, בזה לחוד סגי לחייבו. והא דמספקא לגמ', גבי זה נהנה וזה לא חסר, משום דבהאי גוונא איכא למימר דכופין על מדת סדום, כיון שאינו מפסיד כלל. ובחידושי רבי שמעון שקאפ (סימן יח אות ג'), כתב, דזה נהנה וזה לא חסר פטור, משום שאין תביעה על הנאה, אלא אם בעל הממון מתחסר. וכן ביאר הברכת שמואל (סימן יד). ועיין באות הבאה.

ואין כוונתה להזיק.

(ט) גמ', מאן חייב אילימא בעל הדליל. כתב הפני יהושע, דהוי מצי לאקשוויי, אמאי מחייב לה כשנשבר הכלי על ידי הדליל, הא לא מצינו בבור שחייב בו כלים. וכתב, דהוי מצי לשנויי, דכלים לא קאי אלא אסיפא דמיירי בהידוס, או דהוי מצי לאוקמי כר' יהודה דמחייב על נזקי כלים בבור. אמנם הקשה על הרמב"ם (פ"ב מנזקי ממון ה"י) דפסק, דאם נקשר החוט מאליו, ונסתבך כלי באותו החוט ונשבר, חייב בעל החוט, אי לא אצנעיה, משום בור המתגלגל. והא לא מצינו בבור שחייב על הכלים.

(י) גמ', אי דלא אצנעיה פושע הוא. הקשה המהר"י כ"ץ בשיטה מקובצת, הא בעל התרנגולים נמי פושע הוא, במה שלא שמר תרנגולו. ותיירץ, דאף על גב דתרווייהו פושעו, מסתברא טפי לחייב בעל הדליל, כיון דבעל תרנגול נפטר משום "איש בור ולא שור בור", וכדר' נתן דאמר לקמן (נג), דכי ליכא לאישתלומי מהאי משתלם מהאי. עוד כתב, דאפילו לרבנן דפליגי התם, הכא מודו, דבעל הדליל הוי פושע יותר, כיון שדרך הדליל ליכרך סביב רגל התרנגולים, והוי כמו אבנו וסכיננו, שנפלו ברוח מצויה דחייב נזק שלם, אף על גב דרוח נמי מסייעתו, ולא אמרינן דכי ליכא לאישתלומי מהאי לא משתלם מהאי. וכתב דדוחק לפרש כן, משום דרוח לאו בר תשלומין הוא כלל.

(יא) רש"י ד"ה קשרו אדם חייב, דקנייה בהגבהה. כתב בתוס' תלמיד רבינו תם, דאתי כר' אלעזר דפליג לקמן (כט:), דבעינן בור דאית ליה בעלים, ולא מחייב בבור הפקר.

(יב) תוס' ד"ה וכי אתמר, בתוה"ד, וקשה לפי" מ"מ לחייב משום אשו. ותיירץ הנחלת דוד, דלא דמי לאשו, דשאני אשו שהאש בעצמו הוא המוזק בלי סיוע דבר אחר, ופעולת הרוח אינו אלא לקרב האש אל הדבר הניזק, וכן אבנו סכיננו ומשאנו, האבן עצמו הוא המוזק, מפני שיש לו כובד, וכן הסכין בחידודו. מה שאין כן בצרורות, דהצרות עצמן אין בכוחן להזיק כלל, בלא כח ההתוזה, ואילו היה נתקרב הצרור אל הכלי בלא כח ההתוזה, לא היה מוזיקו כלל, ולכך לית ביה משום חיוב אשו כלל, ואפילו אם הדליל הוי ממונו של בעל התרנגול, מכל מקום אינו חייב רק חצי נזק ותו לא.

(יג) מתני', אכלה כסות או כלים משלם חצי נזק. הקשה הרא"ש (סימן ג'), אמאי לא קתני אכלה בהמה מה שאין דרכה לאכול, כגון כלב שאכל אימרי רברבי, ושונרא דאכלה תרנגולי, דהוי רבותא טפי, דאף על גב דאכילה גמורה היא, ויש הנאה להזיקה, מכל מקום, אין משלם אלא חצי נזק. ותיירץ, דהא דאמרין לעיל (טו:), מיירי בפחת שפחתתה המיתה, דלא מגבינן בבבל, אבל דמי הנבילה משלם כשאכל בחצר הניזק, ואם אכל ברשות הרבים משלם מה שנהנית, דאכילה לא הוי שינוי, דדרכם לאכול כל נבילות, אפילו של בהמות גדולות, והאי דקאמר "האי כלבא דאכל", לפי שאין דרכו להמית אלא לצורך אכילה. ואף דתחילת ההיזק היה שינוי, מחייב על האכילה דהוי אורחיה.

(יד) מתני' ואם נהנית משלמת מה שנהנית. כתב בשו"ת הרשב"א (ח"ד סימן יג), דדינו כבעל חוב שאינו חייב לשלם ממיטב. ובקצות החושן (סימן שצא סק"ב) כתב, דמשלם מזויבורית, כיון דלא שייך ביה נעילת דלת.

(טו) רש"י ד"ה ובפתורא, שעל השולחן אכלו שאין דרכו בכך. הקשה הרשב"א, וכי מה שינתה אם אכלה אוכלין הראויין לה, מעל גבי השולחן, וכי השולחן עושה שינוי, ומאי שנא מברחא דסליק וסריך אדנא ואכיל ליפתא, דאמרין כיון דאורחיה למיכל ליפתא אורחיה נמי לסרוכי. לכך כתב, דיש לפרש כמו דגורס רבינו חננאל, בפתורא, דהיא פת צנומה בקערה, וזה אין דרכה לאכול.

דף כ ע"א

(א) גמ', כדאמר רבא בקופצת הכי נמי בקופצת. הרי"ף (ח: מדפי הרי"ף), הביא את דינו של אילפא, וכתב, דדוקא קפצה, אבל עמדה לא דהיינו אורחיה. וכתב הבעל המאור, דלא מסתבר, אלא כל שעל גבי חברתה חייבת בין שקפצה ובין שעמדה, והיינו דאילפא. וברשות הרבים בלא גב חברתה, חייבת חצי נזק בקופצת, והיינו דר' אושעיא. ולא פליגי, אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא. והרא"ש (סימן ד') כתב, דלכאורה משמע כדברי הבעל המאור, דאילפא איירי בלא קפיצה, מדפריש טעמא דעל גבי חברתה כחצר הניזק דמי, והגמרא בעי לאתויי סיעתא לאילפא, מהיתה קופתו מופשלת, ודחי לה, דאיירי בקופצת, ולכך חייבת ברשות הרבים. וכתב, דיש לבאר

טו) גמ', ת"ש ר' יהודה אומר אף זה הדר וכו'. הקשה הפני יהושע, הא כתב רש"י בבבא מציעא (ק"ו). בד"ה אמר ר' יהודה, דטעמא דר' יהודה משום דמיחזי כריבית. אם כן מאי בעי למיפשט מר' יהודה דזה נהנה וזה לא חסר חייב. ותירץ הקצות החושן (סימן קסד סק"ב), דהא דאמרינן דמיחזי כריבית ואסור, היינו דוקא היכא דהלווה מניח אותו מדעתו בתוכו. מה שאין כן בבית ועליה, דעביד הכי בעל כרחו דבעל הבית. ולכך היכא דמדינא פטור, אמרינן דעביד בעל כרחו ומותר. אבל היכא דמדינא חייב לשלם, בהא אין נפקא מיניה בין מדעתו ובין בעל כרחו. ולכך מוכיח שפיר מר' יהודה, דזה נהנה וזה לא חסר חייב, דהכא הוי בעל כרחו.

טז) גמ', וכי מה עשה לו ומה חיסרו ומה הויקו. ביאר התורת חיים, דאתי למימר, דליכא למיפשט מכל הנך מתנייתא דמיתנינן לעיל, דזה נהנה וזה לא חסר חייב. דמהבית והעליה דמחייב ר' יהודה, ליכא למיפשט, כיון דמחייב משום שחרוריתא דאשייתא דחשיב הויקו, ואף על גב דלא חיסרו. ובמקוץ וניקף, אף על גב דלא הויקו, מכל מקום חייב, לפי שחיסרו בממונו, שבשבילו הוצרך להוציא ממון ולעשות הקיפא יתירא. ומתניתין דהכא נמי שאני, דאף על גב דלא חיסרו ולא הויקו, דסתם פירות ברשות הרבים אפקורי מפקר להו, אפילו הכי עשה לו מילתא דלא ניחא ליה, כיון דאינו מפקיר להו לגמרי, וכמו שכתבו התוס' בד"ה אפקורי. מה שאין כן בבבא דהכא, דלא עשה לו כלום ולא חיסרו ולא הויקו.

יז) תוס' ד"ה והוא שהנחה, דשינוי החזור לברייתו הוא. הקשה הנחלת דוד, הא דוקא גבי בגולן דהנפקא מינה לענין לקנות, לא מהני שינוי החזור לברייתו. אבל לענין מעילה, אף בשינוי קטן הוי הוצאה מרשות הקדש, ושפיר שייך מעילה. ונשאר בצריך עיון.

דף כא ע"א

א) תוס' ד"ה כהדיוט מדעת, בתוה"ד, שלא יהנה אדם בלא מעילה. ביאר השיטה מקובצת, דהקדש שלא במחאה, כהדיוט במחאה דמי, שכבר מיחה הכתוב שלא יהנו מן ההקדש. והרשב"א כתב, דהוה ליה כהדיוט שהתנה עמו שיעלה לו שכר, שכן אמרה תורה שלא יהנה אדם בלא מעילה.

ב) גמ', הדר בחצר וכו' משום שנאמר ושאינה יוכת שער. כתב הרא"ש (סימן ו'), דלא מיבעיא קאמר, דלא מיבעיא דפטור, משום דהוי זה נהנה וזה לא חסר, אלא אפילו טובה נמי עושה עמו, שמונע ביתו מליסתר. והמהר"ם ביאר, דאיירי בבית שיש קצת חיסרון לבעל הבית במה שדר בו, דהיינו שחרוריתא דאשייתא, ולכך מצריך קצת הנאה שיגיע מהדירה לבעל הבית כנגד אותו מעט חיסרון.

ג) רש"י ד"ה דקמשתמש בו, בעל הבית. הקשה המהר"ם, אמאי לא פירש איפכא, דקא משתמש בו הדר שלא מדעתו, בציבי ותיבנא, דמשום מיתב יתיב ליכא, וצריך להעלות לו שכר, ומשום שאינה יוכת שער איכא. ותירץ, משום דלרב יוסף נמי אית ליה טעמא דשאינה יוכת, אלא דמוסיף עליה, טעמא דביתא מיתב יתיב.

ד) גמ', ההוא מעיקרא קרמנאי הוי דיירי ביה. הקשה הקצות החושן (סימן שסג סק"ה), דתיפוק ליה דחסרון מעט יש בו משום שחרוריתא דאשייתא, דמשמע דבנה בית חדש. ותירץ, דמייירי דעדיין לא החזירו לו היתומים דמי הבנין.

ה) תוס' ד"ה ובמחזרת, בתוה"ד, רש"י פירש דמחזרת חייבת משום קרן דמשונה וכו' ונראה לר"י דצידי רחבה חשיב כחצר הניזק. ביאר השיטה מקובצת בשם הגליונות, דלפירוש ב' דרש"י דמחזרת חייבת משום קרן, הא דשבקה לרחבה וקיימא בצידי הרחבה לשמואל הוי נמי משונה, כיון דצידי הרחבה הוא מקום בולט ועלתה ועמדה עליו. והנחלת דוד ביאר, דרש"י אזיל לשיטתו, שפירש לעיל (כ). ד"ה בקופצת להא דאילפא, דבקופצת הוי מטעם קרן, ולשמואל מחזרת אורחיה הוא. והתוס' סברי כשיטת הרי"ף (הובא לעיל כ. אות א) בהא דאילפא, וכפי מה שפירש בדעתו. והוא, דצידי הרחבה לא הוי כרשות הניזק גמור, דברשות הניזק גמור אף באוכלת להדיא דרך הילוכה חייב. ולכך, באוכלת מתוך החנות דודאי הוי רשות הניזק גמור, חייבת נזק שלם, אפילו באוכלת להדיא דרך הילוכה, וכגון דקיימא בקרן זווית. אבל צידי הרחבה ופתח החנות לא הויין כרשות הניזק גמור, אלא דכל היכא דאינה יכולה לאכול להדיא דרך הילוכה אלא על ידי שינוי קצת, כגון במחזרת לרב, ושבקתה לרחבה לשמואל, מועיל השינוי קצת לשוויה רשות הניזק, אף דלא הוי שינוי גמור להחשב כקרן. [אמנם בתוס' לקמן

ח) תוס' ד"ה זה אין נהנה, אפילו בחצר דקיימא לאגרא. הרא"ש (סימן ו'), מביא דעת הרי"ף שפסק, דבחצר דקיימא לאגרא צריך להעלות לו שכר, ואף על גב דלא עביד למיגר, דהא חסריה ממונא. והוכיח, מהא דאמרינן לקמן (עמוד ב'), דשלחיה בי רבי אמי, אמר, וכי מה עשה זה, מה חסרו ומה הויקו, משמע דאם חיסרו והויקו פשיטא דחייב. עוד כתב, דאין חייב על החיסרון, דהא לא הוי אלא גרמא בעלמא. אלא חייב, משום שאכל חסרונו של זה. אבל הנועל ביתו של חבירו ולא דר בו פטור, כיון דלא בא לידו כלום מחסרון חבירו.

דף כ ע"ב

ט) תוס' ד"ה הא איתהנית, בתוה"ד, ויש לומר דלא דמי הואיל ונהנה מחמת החסרון שהיה מתחילה. ובתוס' בכתובות (ל). בד"ה לא צריכא תירצו, דכיון דשוין כל שהוא, חייב בכל, וכדאמרינן לקמן, משום דאמר ליה את גרמת לי הקיפא יתירא, או בגוונא דשחרוריתא דאשייתא. וכתב הברכת שמואל (סימן יד), דתוס' דידן לא סבירא להו האי רבותא, משום דלא דמי למה דנתחייב על ידי ההיזק דשחרוריתא דאשייתא, על כל ההנאה, דהתם עיקר החפץ בר דמים הוא. אבל הכא דעיקר החפץ לאו בר דמים הוא, לא מחסר מידי, והוי זה נהנה וזה לא חסר.

י) גמ' לכי תשמש לי וכו' כמה לא מרגיש וכו'. בהקדמת השערי יושר כתב בשם גיסו ר' שלמה זלמן מטלו. לבאר הנהגתם זו של רמי בר חמא ורב חסדא. והוא, משום דדבר הצריך עיון ויגיעה לקנותו. אם המתלמד מאמין במעלת מלמדו, דבר שיביאו להשתדל ולהתיגע להבין דבריו עד שיבינם, יזכה לקנותו. על כן רמי בר חמא שידע את עומק הענין שרצה ללמדו, לא רצה ללמדו, עד שיתאמת אצלו שרב חסדא ישתוקק ללמוד ממנו כתלמיד מרב.

יא) גמ', מתניתין היא ואם נהנית משלמת מה שנהנית. ביאר השיטה מקובצת, דהוי זה נהנה וזה אינו חסר, דאלקיחה ואלעיסה לא מיחייב דהוי שן ברשות הרבים, וכל החיוב אינו אלא אהנאת גרונו ומעיו, וההיא שעתא לא מחסר, דלא שוו מידי. ורבא סבר, דמתניתין זה נהנה וזה חסר, דהא בשעה שהיתה בגרונו שוויא פורתא, אי הוי זריק ליה מפומיה, וכיון דמחסר ליה פורתא חייב בכל ההיזק, וכדאמרינן בסמוך דמשום שחרוריתא דאשייתא משלם כל השכר. והקשה הנחלת דוד, אטו שן דפטריה רחמנא, לעיסה לחודא היא, והא הנאת גרונו נמי מקרי שן, ופטור ברשות הרבים. לכך כתב, דעיקר קושית רבא, דאף דשן ברשות הרבים, פטריה רחמנא, מכל מקום חסרון ודאי מיקרי.

יב) גמ', סתם פירות ברשות הרבים אפקורי מפקר להו. הקשה תוס' רבינו פרץ, והא מכל מקום חסר, שזה אוכל פירותיו. ותירץ, דרמי בר חמא סבר, דכיון דמתחייב לשלם מה שנהנית, אם כן, היינו בשעת בליעתה בבית הבליעה, דקודם לכן עדיין לא נהנית מן ההיזק שהיזקה בנטילתה ברשות הרבים ופטור, ואם הייתה מחזרתן לחוץ, לא היו ראויין, כיון דהם מאוסיין, ואם כן חשיב שפיר דאינו חסר. וכדכתבו התוס' בד"ה הא איתהנית. ועיין לעיל אות ט.

יג) תוס' ד"ה טעמא, בתוה"ד, ויש לומר שאני עמד ניקף דגלי אדעתיה דניחא ליה. הקשה השיטה מקובצת (לקמן כא.), אהא דאוקמי (שם) דמעלה שכר לשמעון משום דקיימא לאגרא, הא אפשר לאוקמי אף בלא קיימא לאגרא, והא דמעלה שכר לשמעון, לפי דכששכרה מראובן גילה בדעתו שהיה חפץ ליתן שכר, כדאמרינן הכא. והא דאמר משמיה דרב, דאינו צריך להעלות לו שכר, מיירי שדר שלא מדעתו ולא גילה שהיה חפץ לשכרה. ותירץ, דלקמן לא חשיב גילוי דעת כלפי שמעון, כיון דלא נתכוין ליתן שכירות אלא לראובן ולא לשמעון. והאור שמח (פ"ג מגזילה ואבידה ה"ט) כתב, דהתם כיון דיכול בעל הבית להוציא ולומר איני רוצה שתדור אצלי בחנם ולפנותו, אינו מועיל גילוי דעתיה. דאנן סהדי דלא ניחא ליה למיתב אגרא. ואדעתא דהכי לא נתחייב למיתב אגרא.

יד) תוס' ד"ה איני, בתוה"ד, וקשה דהיכי חשיב וכו' הואיל שכל אותו הגדר לא נעשה וכו'. הרמב"ן (בבבא בתרא ד:). תירץ, דלא חשיב מקיף חסר, כיון שעשה ההיקף לצורך עצמו שלא יהיה ניזוק, ולא לצורך הניקף. עוד כתב, דמייירי במקום שלא נהגו לגדור, ולא מיקרי חסר, כיון דלא חשיב להו הויקו, ואין חיובו אלא משום שנהנה על ידי הגדר משום היזק שן ורגל, ואין הלה חסר בהנאתו.

אורחיה, לאו פשיעה גמורה היא. והוכיח דבריו, דאי לא תימא הכי, רגל דפטריה רחמנא בשמירה פחותה, היכי משכחת לה, כיון דלגבי קרן לא הוי שמירה, ליהוי כתחילתו בפשיעה וסופו באונס וליחייב. אלא שמעינן מהכא, דלא אמרינן הכי.

טו) תוס' ד"ה אדם ותרגול, בסוה"ד, ונראה דגם לפי המסקנא מלמטה למעלה פטורין דאנוס הוא. וברש"י ד"ה מלמטה למעלה פטורין כתב, דחייב חצי נזק דמשונין הן. וכן כתב הרי"ף (ט: מדפי הרי"ף), ממטה למעלה פטורים מנזק שלם וחייבין בחצי נזק, ובדאפיך מיפך. וכתב בשלטי גבורים, דהרי"ף סבירא ליה דבעינן שני שנויים, א. מלמטה למעלה ב. כלבא בזקרא וגדיא בסריכא.

דף כב ע"א

א) תוס' ד"ה דאפיך מיפך, וא"ת למ"ד תחילתו וכו' לחייב נזק שלם. ובמרדכי (סימן יח) ביאר, דלא מחייב תחילתו בפשיעה וסופו באונס מאב לאב, כמו מקרן לרגל. ובתוס' רבינו פרץ, ביאר, דהא דכתבו התוס' בתירוצם, "דאפילו פושע גמור לענין קרן וכו'", משום דמאן דמחייב, היינו כאילו פושע מתחילה באותו מעשה שעשה לבסוף דהיינו קרן, וודאי לא שייך למימר דיתחייב בקרן כרגל, דהא אפילו הוי פושע גמור, לא מיחייב אלא חצי נזק. ועיין לקמן דף כג אות ח.

ב) בא"ד, וכן כל קרן בחצר הניזק תחילתו בפשיעה לענין שן ורגל. הקשה השיטה מקובצת, למאן דאמר פלגא נזקא קנסא, אמאי לא הוי ממונא, משום דתחילתו בפשיעה לענין שן ורגל. ותירץ, דהיינו דוקא ברשות הניזק, אבל ברשות הרבים על כרחך קנסא הוא.

ג) גמ', ר' יוחנן אמר אשו משום חציו. הקשה הנמוקי יוסף (י. מדפי הרי"ף), אי אשו משום חציו, היאך שרי להדליק נרות ערב שבת עם חשיכה, כשדולקין אל תוך השבת, הרי הווי כאילו הבעירה הוא בעצמו בשבת. וכל שכן מהכא, דאילו הכא לא נתכוין להבעיר גדישו של חבירו, והתם עיקר כוונתו, שידלקו לתוך השבת. ותירץ, דהא דאמרינן דחייבו משום חציו הוי כזורק החץ, היינו שבשעה שיצא החץ מתחת ידו, באותה שעה נעשה הכל, ולא חשבינן ליה מעשה דמכאן ולהבא, דאי חשבינן ליה הוה לן למיפטריה דאנוס הוא, דאין בידו להחזירה, אלא דחשבינן ליה, כמאן דאדליק מעיקרא משעת פשיעה. ובקצות החושן (סימן שצ סק"א) הוכיח מדבריו דגבי חץ נמי הוי כאילו אתעביד מעשה, ודלא כתוס' לעיל (יז: ד"ה זרק ליה, עיין שם באות טז, ובדף יט אות ו). אמנם הברכת שמואל (סימן יז) והאחיעזר (אבן העזר סימן יט) חילקו על פי המבואר לעיל (דף יז אות יז) בשם חידושי רבי שמעון שקאפ, דהא דאשו משום חציו חשיב כמו שנעשה הכל מעיקרא ובתר מעיקרא אזלינן, היינו, דלכשנעשה בפועל בסוף, חייב עליו מעיקרא, דחשיב מזיק בתחילה על הזריקה, וכנעשה המעשה בידיים, אבל בבא אחר ושברו שלא נעשה בפועל לבסוף, לא אזלינן בתר מעיקרא למיחשב כשבור. וכעין זה כתב האב"י עזרי (פ"ד מנזקי ממון ה"טו). ועיין קהילות יעקב (סימן כא) מה שתיירץ עוד על קשיית הנמוקי יוסף. ועיין באות הבאה.

ד) גמ', שם עיין באות הקודמת. ובחידושי הרי"מ (שבת כא). ביאר לפי דברי הנמוקי יוסף דברי הטור (או"ח סימן תרעה) דמשום דהדלקה עושה מצוה כו' צריך ליתן שמן כשיעור ולא מהני שמוסיף אחר כך, וכן מה שכתב בשולחן ערוך (אורח חיים סימן תרעג ס"ב) הלכה הדלקה עושה מצוה, לפיכך כבתה אין זקוק לה כו'. דהיינו, דכיון דהדלקה עושה מצוה חשוב שגמר כל המצוה בשעת הדלקה, דמה שעומד להדליק כל השיעור הוי חציו. ומהאי טעמא לא מהני כשנתן פחות משיעור ומוסיף אחר כך. דהא לא היה עומד בשעה שהדליק להיות חציו, כל זמן שיעור הפרסומי ניסא.

ה) גמ', שם. ביאר בחידושי רבינו חיים הלוי (פ"יא משכנים ה"א), דהא דאשו משום חציו לאו גזירת הכתוב הוא באש, לחייבו משום חציו. דאם כן, היה צריך להיות דוקא בממון, ולא בנפשות, דליכא קרא. אלא דאשו הוי חיציו ממש, והולכת מכוחו, ולהכי חייב נמי בנפשות כיון דהוי כוחו ממש. והקשה בגליונות החזון איש, איך אפשר לומר דאש חץ האדם הוא, הא מה שמוליכה הוא הרוח ולא מעשה האדם, דאין ביד האדם לשלוט ברוח. וביאר, דהולכת הרוח מתייחסת אל האדם משום שהוא מכין האש, ומוסרה ליד הרוח.

ו) גמ', שם. כתב השיטה מקובצת (לקמן נו.), דאף למאן דאמר אשו משום חציו, מסתברא דבאבנו סכיננו ומשאו שהניחן בראש גגו, ונפלו ברוח מצויה

(עמוד ב') בד"ה דאילפא כתבו, דלאו מענין אחד, דלר' אושעיא מיירי בקופצת דהוי קרן ולאילפא על גבי חברתה דהווי שן. (ג.ו.).

ו) תוס' ד"ה דקיימא בקרן זוית, כגון מבוי עקום. ביאר השיטה מקובצת בשם הגליון, דתוס' לא רצו לפרש כרש"י בד"ה דקיימא, משום דלדעת רש"י, כשהולכת מצד אחד, פוגעת בפתח החנות כנגדה, וכשבאה מצד אחר אינה פוגעת בפתח החנות כנגדה, ואפילו הכי חשיב רשות הרבים. והתוס' סברי, דאם היתה באה מצד אחר שלא היתה פוגעת בפתח החנות, הוי חשיב רשות הניזק, והיה לה לשלם מה שהזיקה. ולכך פירשו, דמיירי במבוי עקום, דבכהאי גוונא פוגעת בפתח החנות משני צדדין.

ז) גמ', כי פליגי במקצה מקום מרשותו לרשות הרבים וכו'. הקשה הרשב"א, אמאי הוצרך להפוך מחלוקתן בקולא וחומרא, דללישנא קמא דבמחזרת פליגי, רב לחומרא ושמואל לקולא, והשתא רב לקולא ושמואל לחומרא. וכתב, דלפי שיטת רש"י בד"ה לימא שפירש דרב דפטר, משום דכל שמניח נזקיו ברשות הרבים, כל הקודם זכה בהם, אתי שפיר, דרב אזיל לשיטתו כדאמרינן לקמן (ל:).

ח) תוס' ד"ה דרב סבר (בנמשך לעמוד ב'), ואי בור לאו אדעתיה פירות נמי. ביאר המהרש"ל, דמאחר שאם נכשל השור בבור, חייב בעל הבור, כיון דלאו אדעתיה דשור, הוא הדין אם היה נכשל השור בפירות, חייב בעל הפירות כמו בעל הבור, משום דלאו אדעתיה, דמה בכך שעכשיו רואה הפירות ואוכלן, הלא מותר ליקחן מטעם דכל הקודם זכה. והמהרש"א ביאר, דתוס' הקשו על הא דכתב רש"י בד"ה הא קא חזי, דאפילו הוחלקה בהן פטור. דהא ודאי לענין שלא יזוק בהן אחר, אין לחלק, דאי בור לאו אדעתיה, פירות נמי לאו אדעתיה, דכל תקלה מקרי בור ברשות הרבים, לענין שלא יזוק בהן אחר, ולא אמרינן הא קחזי ליה.

דף כא ע"ב

ט) גמ', שאני הכא דאמר לאו כל כמינך דמקרבת להו לפירותיך וכו'. הקשה בהגהות מיימוניות (פ"ב מנזקי ממון ה"יז), הא יותר יש לאדם לזוהר עצמו שלא יזיק אחרים, משלא יזוק. ותירץ, דאין צריך להזוהר כשיזיק לאחרים ברשותו, ולכך בני רשות הרבים נמי אין צריכין להזוהר, כיון שהפירות מונחים סמוך לרשותן.

י) רש"י ד"ה הא קא חזי להו, הני מילי ברשות הרבים דאין לו רשות לתת שם תקלה. הקשה השיטה מקובצת, הא אפילו אם יש לו רשות להניחם חייב לשלם, מידי דהוה אפותקין ביבותיהן, דאף על פי שהוציאן ברשות, אם הזיקו חייבין לשלם.

יא) גמ', ברשות המזיק לימא פירך ברשותי מאי בעי. הקשה השיטה מקובצת בשם הגליון, נימא דמשכחה לה רשות הרבים דחייב לר' יוסי, דלא מיעט קרא אלא אם היו הפירות ברשות הרבים, ואכלתן בהמתו ברשות הרבים עצמו. אבל אם לקחה הפירות מרשות הניזק, ואכלתן ברשות הרבים חייבת. ותירץ, דאם כן, לא יאמר הפסוק "ובער בשדה אחר", אלא יאמר "ובער בשדה" ותו לא, דאז הייתי אומר דוקא בחצר הניזק חייב, אבל ברשות הרבים פטור, ואם לקחה הפירות ברשות הניזק ואכלתן ברשות הרבים, ומדקאמר בשדה אחר, משמע שאפילו לקחה הפירות מרשות הניזק ואכלתן ברשות הרבים פטור, מיתורא דקרא.

יב) תוס' ד"ה אי כרב אי כשמואל, אף על גב דלר' יוסי אין נפקותא. ובשיטה מקובצת הביא בשם תוס' רבינו פרץ, דנפקא מינה, אם עמדה בחצר המזיק והחזירה ראשה לרשות הרבים, דאי כרב חייבת. ואי כשמואל, כיון שרגליה בחצר המזיק, אין החזירה מחייבת.

יג) גמ', דכי קפצי בקפיצה לא נפלי עליהו. הקשה הרשב"א, אם כן אפילו שברו דרך קפיצה, אמאי משלם נזק שלם, הא משונה הוא, ואף דלענין קפיצה לא הוי אונס, הא לכל הפחות הוי משונה. ותירץ, דלגבי קפיצה קרוב לכותל, לא חשבינן ליה בתחילתו פושע גמור, שיתחייב אף על האונס שבסופו, דהא אפילו למאן דאמר תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב, לא אמר אלא במקום פשיעה גמורה. אבל כל שקפצו, אפילו סמוך לכותל, כיון שמדעתן קפצו ופעמים קופצים כן, לא חשבינן ליה משונה, ונזק שלם משלם. אמנם בתוס' יו"ט (פ"ב מ"ג) כתב, דבקפצו, בכי האי גוונא נמי פטור.

יד) גמ', שם. הנמוקי יוסף (ט: מדפי הרי"ף) הקשה דכי נפלו נמי ליחייביה חצי נזק, דלגבי חצי נזק הוי תחילתו בפשיעה וסופו באונס. ותירץ, דכי אמרינן תחילתו בפשיעה, דוקא בפשיעה גמורה. אבל שינוי דלא הוי

לכבות האש, ומכל מקום שייך שפיר דין קים ליה בדבריה מיניה, דכיון שנתחייב על תחילת המעשה מיתה, שוב ליכא אהך מעשה חיוב ממונ.

(יב) תוס' ד"ה והיה גדי כפות, בתוה"ד, איירי בעבד ושור כפות והבעלים עומדים. **והמאירי** תירץ, דמיירי שהניחה על גבו בענין שלא היה השור יכול להפילה או ליטלה. אבל הכא היה לו לברוח, שהרי מטבעם לברוח מן המזיק, ולבקש הנאות, והוא הוא שהזיק את עצמו, ואין המדליק חייב, שהיה לו להעלות על לבו שיברח, כמו שהיה ראוי לו, מצד טבעו.

(יג) בתוה"ד, הואיל ועל ידי מעשה אחד בא הכל. **השער המלך** (פ"ג מגניבה ה"ד) הקשה, מאי טעמא איתא **בכתובות** (לא.), דהזורק חץ בשבת וקרע שיראין בהליכתו פטור, דעקירה צורך הנחה. תיפוק ליה כיון שבא מכח מעשה אחד, שהוא הזריקה. יפטר אף אי אין עקירה צורך הנחה, ואפשר לאהדורי, כמו במדליק את הגדיש. ותירץ **האחיזר** (ח"א סימן יט סק"ו). הובא לעיל אות ג), דבעינן שיהיה נעשה בפועל החיוב מיתה והממונ כאחד. ומשום הכי, בוורק חץ וקרע שיראין בהליכתו, נהי דדין חיוב בין למיתה ובין לממונ, נתחייב על ידי מעשה זריקתו מעיקרא, מכל מקום, כיון דחיוב מיתה לא היה קודם שבא לידי העברת ד' אמות בפועל, שנעשה גם על ידי ההנחה, ליתא לדינא דקים ליה בדבריה מיניה.

(יד) תוס' ד"ה קטל תוריה עבדא, בתוה"ד, דהכי פריך הכי נמי דלא מחייב בממונ שהזיק עם הריגת העבד וכו'. הקשה **השיטה מקובצת בשם תלמידי הר"י**, נימא דדוקא שור חייב על ממונ אחר בהדיה, משום דחייב על העבד אם המיתו. ותירץ, דבשביל זה לא יתחייב יותר, כיון דמה שמשלם על מיתת העבד קנסא הוי.

(טו) תוס' ד"ה חציו דחרש הן, בתוה"ד, דהא מסיק דאית ליה נמי משום ממונו. כתב **הפני יהושע, דלא קשיא**, שהרי דקדק רש"י בלשונו ואמר "אלא חציו דחרש הם". דהיינו, דאף דממונו דבעל שלהבת היא פטור, כיון שהחרש עושה ההיזק בידים, דחציו הם. ובכאהי גוונא אפילו בשור פטור, דלא מחייב בעל השור, אלא כיון שהשור עצמו עושה ההיזק, והחרש אין עושה אלא מניעת השמירה. וכן בשלהבת לריש לקיש דסבר דלאו חציו דחרש הוא, דלאו מכחו קא אזלי, אלא חייב משום ממונו דבעל השלהבת שלא שמרו כראוי, שהחרש אינו עושה כלום אלא מניעת השמירה. אבל היכא שהחרש עושה היזק בידים על ידי ממונו של חבירו, אי אפשר לחייב את בעל הממונ כלל.

דף כג ע"א

(א) רש"י ד"ה היכי משכחת לה. דהא קיימא לן פצע תחת פצע וכו' אונס כרצון. כתב **התוס' רבינו פרוץ**, דמשמע מדבריו, דפטור טמון הוי משום אונס. והקשה, הא פשיטא דטמון לאו מטעם אונס, אלא מגזירת הכתוב. לכך פירש, כמו שכתבו **התוס' בד"ה טמון**, דלמאן דאמר אשו משום חציו אמאי פטר רחמנא טמון, הא לא אשכחן בדיני אדם שחילקה בהן התורה. **והשיטה מקובצת בשם הרא"ש** כתב, דכוונת רש"י, דלמאן דאמר אשו משום חציו אין לפטור טמון, כמו הזורק חץ והזיק בטמון שחייב, מדכתיב "פצע תחת פצע".

(ב) גמ', כגון שנפלה דליקה לאותו חצר. כתב **האבן האזול** (פ"ג מנוקי ממונ הי"ט), דמשמע דנפלה דליקה, ולא שהוא הדליק. והקשה, אמאי יתחייב אם נפלה באונס. וכתב, דעל כרחך צריך לומר, דחייב, כיון שהעצים השורפים הם שלו, ולא הפקירם, שמתחילה סבר שיוכל לכבותם.

(ג) גמ', וכגון שהיה לו לגזורה ולא גזרה וכו'. הקשה **האמרי משה** (סימן כט), הא עיקר החיוב באשו משום ממונו, הוי רק על המדליק ועושה אש שיכול לילך ולהזיק ברוח מצויה, ואף באש שאינו שלו חייב, וכמו שכתבו **התוס' לעיל** (כב). **בד"ה אשו משום ממונא.** ואם כן, מאי טעמא חייב בכלו לו חציו, הא בשעה שהדליק לא היה יכול להזיק, מפני הגדר המפסיק, ואף שלאחר מיכן נפל ויכול להציל על ידי שיגדור, מהיכי תיתי דיתחייב להציל הא אנוס הוא בהדלקתו, ואינו נעשה בעל האש. ותירץ, דכיון דהאש הולך לניזק, אם כן, הוי כהזיק ברשות דחייב. והוסיף לבאר, דחייב משום דהאש מוכן להזיק, והגדר הוא כעין שמירה על הדבר הניזק, וכשנפל הגדר ובטלה השמירה, חייב.

(ד) גמ', ולחייב בעל גחלת. הקשה **השיטה מקובצת בשם התוס' שאנץ**, הא איתא **לעיל** (כב):, דהשולח את הבערה לא מחייב לריש לקיש עד דמסר ליה שלהבת, ולר' יוחנן, גוזא. ותירץ **בשם הראב"ד**, דהא דפטור מוסר גחלת ליד חרש שוטה וקטן, היינו דוקא היכא דאיכא צוותא דחרש שוטה וקטן, אבל

והזיקו, לא חשבינן חציו, אלא ממונו. וכן כתב **החזון איש** (בבא קמא סימן ב' סק"ב), דאפילו אי נימא דבא הרוח אחר שהדליק, נמי יש לומר דמקרי חציו, כל שהוא מן הרוחות התדירות. מכל מקום אבנו סכיננו ומשאו שנפלו מן הגג ברוח מצויה אינו משום חציו, דאש לעולם הולך ומתפשט מיד והרוח מוליכתו מיד, ואף אם מתחזקת הרוח ומוליכתו למרחק יותר משהיה מוליכו, הכל כח אחד. אבל אבנו המונחת בלי שום תנועה, ועדיין אין צורת מזיק נמצאת בה עד שבא רוח דיותר חזק, והוי כח שני, ואינו משום חציו.

(ז) תוס' ד"ה ממונא אית ביה ממשא, בתוה"ד, מכל מקום ממונו כעין חציו שדרכו לילך ולהזיק אית ביה ממשא. הקשה **השיטה מקובצת**, דכל שכן הכא גבי אש יש לו להתחייב, אף על גב דלית ביה ממשא, דמה בור אף על גב דאין דרכו לילך ולהזיק ולית ביה ממשא חייב, אש שדרכו לילך ולהזיק, אף על גב דלית ביה ממשא, כל שכן דחייב. ותירץ, דאי בעי למילף מבור מכל שכן, אין ללמוד שיהיה חייב אלא על אותו מקום לבדו, דומיא דבור שאינו חייב אלא במקומו.

(ח) בתוה"ד, ואם תאמר ממונא נמי לית ביה ממשא כגון צרורות ברוח שבכנפיהם. הקשה **המהר"ם**, מאי קשיא להו, נימא דלרבי יוחנן, התם נמי לא הוי חיובא מטעם ממונא, אלא דהוי חציו של התרנגול דהיינו צרורות, וסומכוס סבירא ליה בצרורות נזק שלם. ותירץ, דקשיא להו, דהתם הרוח שבכנפיהם אינו גוף הממונ ואין בה ממש, אלא שבא מהתרנגול שהוא ממונו. ואם כן, אם על דבר שאין בו ממש הבא ממונו, חייב, כל שכן שיתחייב בממונו עצמו, אף שאין בו ממש, דהיינו אשו. ועלה תירצו תוס', דמכל מקום גוף הממונ שפשע בו וכו', והכא דבגוף הממונ אין בו ממש לא מסתבר דחייב.

(ט) בא"ד, בתוה"ד, אבל יש חץ שאין בו ממש כגון שבר כלי ברוח פיו. הקשה **השיטה מקובצת**, דכמו דחשבינן תרנגולים ששברו ברוח שבכנפיהם, דאית בהו ממשא, הואיל וגוף התרנגולים אית ביה ממשא, שהיה לו לשמור אותם שלא ישברו, הכי נמי נימא דרוח פיו אית ביה ממשא, כיון שגוף האדם אית ביה ממשא, אית ליה לשמור את גופו. ותירץ, דלא דמי, דתרנגולין אין הבעלים יודעים באיזה דבר יזיקו, בגפן או בכנפיהם, לפיכך יש לו לשמור את ממונו שלא יזיק בשום ענין. ומשום הכי חשיב אית ביה ממשא. אבל האדם דיוודע שיש לו להזיק ברוח פיו, חשיב דלית ביה ממשא.

דף כב ע"ב

(ז) גמ', אילו קטל תורא עבדא הכי נמי דלא מחייב וכו' דקים ליה בדבריה מיניה. הקשה **בחירושי מרן רי"ז הלוי** (פ"ג מרצח הי"ג), דמאי קאמר דקים ליה בדבריה מיניה, והרי עד השתא נמי בהכי קיימינן, דהפטור הוא משום קים ליה בדבריה מיניה. ועוד הקשה, על לשון הגמרא, דאילו קטל תורא עבדא, והא מילתא דפשיטא היא, דבממונו ליכא דין דקים ליה בדבריה מיניה, ומה הוצרך להביא ראיה משור. ותירץ, דהא דאמרינן, דבשלמא למאן דאמר אשו משום חציו, משום הכי פטור, היינו משום דהוי מכה אדם דפטור מתשלומין, אבל למאן דאמר אשו משום ממונו, צריך להתחייב בדמים, כמו בשור דאילו קטל תורא עבדא דמשלם דמים. ואהא משנינן, דהכא במאי עסקינן, כשהצית בגופו של עבד, ופטור משום קים ליה בדבריה מיניה, אבל למאן דאמר אשו משום חציו, לא צריכא כלל לטעמא דקים ליה בדבריה מיניה, דבלאו הכי כל מכה אדם פטור מדמי הנהרג.

(יא) רש"י ד"ה עבד כפות לו, אנדי ואגדיש דקם ליה בדבריה מיניה. הקשה **הרשב"א**, הא לר' יוחנן נמי קשה אמאי פטור, כיון דמתחייב אגדיש, קודם שיתחייב בנפשו של עבד. ועוד הקשה, דאפילו למאי דמסקינן דהצית בגופו של עבד, אמאי פטור על הגדיש, אטו מי שמתחייב בנפשו ואחר כך קרע שיראין של חבירו, מי לא מתחייב, והא שריפת העבד לא הוי צורך שריפת הגדיש. ותירץ, דלר' יוחנן דאמר אשו משום חציו, כל שהצית אפילו בגדיש ועבד כפות לו, שאי אפשר לברוח, הוי ליה משעת הצתת האש בגדיש ורודף, ונעשה על הגדיש, כרודף ששבר כלים בין של נרדף ובין של כל אדם שהוא פטור, משום דמשעת רדיפתו נתחייב בנפשו. עוד כתב, דלריש לקיש בעינן למימר, דנשרף הגדיש קודם שמת העבד, דכל שעתא חשבינן ליה כרודף, אבל אם נשרף הגדיש לאחר שמת העבד, חייב. והקשה **הברכת שמואל** (סימן יט), ממה נפשך, אי מיירי דאפשר לכבות האש, ובכך להצילו לא הוה רודף, כמו ביכול להצילו באחד מאבריו. ואי אינו יכול לכבות האש, שוב לא שייך לחייבו מיתה משום רודף, דעתה אינו רודף. ותירץ, דודאי אינו יכול

סלקא דעתא דגמ', דשייך למיפטר השור מקטלא מדין רשות המיוחדת למזיק, הא לכאורה הדין דרשות המיוחדת למזיק הוא דין פטור בשמירה, דברשות המזיק אין עליו חיוב שמירה. וזה שייך דוקא בנזקין, דהוי חיובא דבעלים, אבל חיוב סקילת השור חיובא דשור הוא. ותיירץ, דסליק אדעתא דגמ', דשייך להאי פטור אף לענין קטלא דשור, כיון דהוי פטור בעצם חיוב המזיק, לענין החיוב תשלומין, וכן הוי פטור בהחיוב קטלא. ותיירצו בגמ', דלענין קטלא לא אמרינן, דעל ידי חומר דקטלא, לא אמרינן מאי בעית ברשותי. וכן ביאר הרש"י לקמן (מה:), משום דסקילתו אינה לעונש בעליו, דאפילו שור של הקדש נמי בסקילה. וכן אם שמר שמירה מעולה והמית, נסקל, ולא שייך לפוטרו מדין רשות המזיק.

(ג) **תוס'** ד"ה איזהו מועד, בסוה"ד, לאו משום דתהוי פלוגתייהו בשור המועד דמקראי דרשינן. ביאר המהר"ם על פי התוס' ביבמות (סה.) ד"ה ושור, דרבי דסבר בתרי זימני הוי חזקה. לא פליג לומר כן אף בשור המועד, דשאני הכא דדרשינן קראי, ומודה דבעינן תלתא זימני. והא דקאמר התם דבשור המועד סתם, תנא כרבן שמעון בן גמליאל, היינו דהתם מתקיימין דבריו דלא הוי חזקה אלא בתלת זימני.

(ד) **תוס'** ד"ה שיהו התינוקות כו', אף על גב דאדם אית ליה מזלא מכל מקום וכו' ודאי חזר לקדמותו. כתב הרש"י, דמבואר מדבריהם, דלא בעינן שיעברו לפניו שוורים בשעה שממשמשין בו התינוקות, וסגי במשמוש התינוקות ואינו נוגחן לעשותו תם, וכדמבואר מדברי הרמב"ם (בפירוש המשניות). אבל מהגמ' לקמן (כד:), ומרש"י (שם) ד"ה הא נגח, מבואר, דבעינן שיעברו לפני שוורים בשעה שממשמשין בו התינוקות ולא ינגח, ולא סגי בזה שלא ינגח לתינוקות. וכן כתב בתוס' רבינו פרץ.

(ט) **בא"ד**, ולא בא רבי מאיר למעט שלא תועיל חזרה שלשה ימים. כתב הרש"י, דכן דעת הנמוקי יוסף (י: מדפי הרי"ף). אבל ברמב"ם (פ"ו מנזקי ממון ה"ז-ח) מבואר, דבעי לרבי מאיר דווקא שיהו התינוקות ממשמשין בו ואינו נוגח, ולא סגי בג' ימים סתמא. וכן כתב המגיד משנה (שם ה"ח), דרבי מאיר פליג אדרבי יהודה אף בזה וסבר דלא סגי בחזרה ג' ימים.

(י) **תוס'** ד"ה ולא ישמרנו כו', בתוה"ד, ורש"י עצמו חזר בו וכו' ופירש דמשמעות דורשין איכא בינייהו. בתוס' רבינו פרץ ביאר קושייתם, דכיון דקיימא לן כרבא לגבי אביי, בר מיע"ל קג"ם, מסתבר דסוגיא דהתם קיימא אליבא דרבא. ומתוך כך חזר בו רש"י בתשובה, ופירש, דאף לרבא לא מיחייב עד נגיחה רביעית, והכי פירושו "ולא ישמרנו" בנגיחה ג', ו"האידינא חייב" היינו כשיגח נגיחה רביעית, יתחייב נוק שלם, נואין כוונת הגמ' "חייב" בתשלומין, אלא דחייב עליה דין מועד להתחייב בנגיחה הבאה נוק שלם. ולא פליגי, אלא דאביי מפיק נגיחה רביעית מגופיה דקרא, ורבא לא מפיק ליה מגופיה דקרא, וליכא נפקותא בינייהו אלא משמעות דורשין.

(יז) **בא"ד**, ואינו נראה דהוועד בבעליו כתיב וכו'. הקשה הנחלת דוד, הא מה דבעינן שיעידו בפני הבעלים אינו משום דבעינן ידיעתן מקודם, אלא משום דאין מקבלין עדות אלא בפני בעל דין, דשלא בפני הבעלים ליכא קבלת עדות כלל, אבל אם העידו בפני הבעלים אפילו אחר נגיחה רביעית, נמי מהני לעשותו מועד בג' פעמים, ולחייבו נוק שלם על הרביעית, אף שלא ידעו הבעלים מקודם. ואמאי כתבו התוס' דכתיב "הוועד בבעליו" ואחר כך "ולא ישמרנו", דאטו אנן ניקום ונדרוש לקראי במאי דלא מצינו לחכמי התלמוד שדרשו כן.

הכא דליכא צוותא אחרינא, וגחלת ידידה בלבד עביד הזיקא, חייב. (ה) **רש"י** ד"ה וליחייב נמי בעל הגחלת. דהא בין מר ובין מר אית ליה משום ממונו. הקשה השיטה מקובצת, הא אפילו אי הוי אשו משום חציו, נמי שייך לאקשווי הכי, דהולכת הכלב הוי כרוח מצויה וקרוב לודאי כמו חציו, כיון דדרכו ליטול חררה עם הגחלים.

(ו) **בתוה"ד**, הלכך לר' יוחנן וכו' לשלם בעל גחלת חצי האחר. ובשיטה מקובצת כתב, דאין לו לשלם אלא רביע נוק, כיון דיש לו שותף, ובעל הגחלת משלם שלשה רבעים, לר' נתן דאית ליה היכא דליכא לשאתלומי מהאי משתלם מהאי, ולרבנן בעל הכלב משלם רביע, ובעל הגחלת פלגא, ואידך רביעא מפסיד.

(ז) **תוס'** ד"ה וליחייב, פירוש בעל הגחלת ולא שיפטור בעל הכלב לגמרי וכו'. כתב השיטה מקובצת בשם תוס' שאנץ, דהכא שייך לומר דלחייב בעל הגחלת הכל, הואיל ופשע בתחילת הדבר. ולא דמי לההיא דלעיל (כב.), דפריך דלחייב על גמל שפשע, אף על פי שלא היה בדעתו שניחא חנווני נרו מבחוץ. דמכל מקום, מיד כשראה האש היה לו להרחיק בהמתו מן הבירה, כיון שרגיל הוא כל שעה להלך עם גמלו, ויש לו לשמרה. אבל הכא, אין בעל הכלב רגיל להלך עם כלבו לשמרו שלא יזיק כשיהיה אש בידו.

(ח) **תוס'** ד"ה סתם דלתות, תימה דלמא משום דהוי תחילתו בפשיעה. וכתב המהרש"א, דלפי מה שכתב רש"י בד"ה סתם דלתות, דלא תימא דמשונה הוא, לא קשיא מידי. וכמו שכתבו התוס' לעיל (כב.) בד"ה דאפיך, דלא אמרינן משום דתחילתו בפשיעה לגבי אורחיה דשן ורגל, לחייב נוק שלם בקרן דלאו אורחיה. והתוס' מפרשים, דסתם דלתות חתורות הן ולא אונס גמור הוא דליפטר. ועיין שם באות א.

דף כג ע"ב

(ט) **גמ'** דאי כחצר המזיק דמי לימא ליה וכו'. פירש הרשב"א בשם הראב"ד, דמייירי הכא דלא נטלה החררה מרשות הניזק, אלא מרשות בעל הגחלת, ואהא קאמר, שמע מינה דפי פרה כחצר הניזק דמי, דכשנטלה הכלב, לא מרשות ניזק נטלה, אלא מרשות אחר, והוליקה בפיו עד גדישו של בעל החררה. ואי אמרת פי פרה כחצר המזיק דמי, לימא ליה כלבאי לא מרשותך שקיל, ופומיה רשותי הוי, ובשעת אכילה נטלה מרשותי. אבל אי הוי כרשות הניזק, ודאי חייב, דהא מרשות ניזק נטלה וברשותו אכלה. והקשה הרשב"א, אם כן מאי קשיא אי כרשות המזיק, שן דחייב רחמנא היכי משכחת לה, הא משכחת לה כשנטלה מרשות הניזק ואכלה ברשות הניזק. ותיירץ, דאין הכי נמי, ורב מרי אהדר ליה לטעותיה.

(י) **גמ'**, והא בעינא כאשר יבער הגלל עד תומו. הקשה הרשב"א, הא אסיקו לעיל (ג.), דשן דומיא דרגל, מה רגל דלא מכליא קרנא אף שן דלא מכליא קרנא. ותיירץ, דהכי קאמר, והא בעינן שן שיכולה לבער את הכל, ואי עיקר חיובא דשן לא משכחת לה, אלא כשנתחככה בכותל, או טנפה פירות, הא לא מכליא קרנא לעולם.

(יא) **גמ'**, רבינא אמר דשן צלמי. העיר החזון איש (בבא קמא סימן ו' סק"ג ד"ה וכן), דלכאורה בכהאי גוונא שמינ את הכותל כמה היה שווה מקודם, וכמה שווה עכשיו בלא צלמא, ואם כן, הרי לא מכליא קרנא, אלא ודאי דמשלם הפסד הצלמא, כיון דעומד לתיקון ולא למכירה.

(יב) **גמ'**, לענין קטלא לא אמרינן. הקשה הברכת שמואל (סימן טו), מאי

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרה היומית" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומית בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו

**יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר...** (הח"ח באהבת חסד ח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©